

JÄMSÄ Kalliola

Rautakautisen kalmiston ympäristön koekaivaus

MUSEOVIRASTO
Arkeologian osasto, koekaivausryhmä II
Simo Vanhatalo 2007

KAIVAUSKERTOMUS

Kohteen nimi: Jämsä Kalliola
 Muinaisjäännöslaji: –, (ks. Hiidenmäen rautakautinen kalmisto)
 Muinaisjäännösrekisterinumero: –, (Hiidenmäki: 182 01 0067)
 Inventointinumero: –

Lääni: Länsi-Suomen lääni
 Kunta, kuntanumero: Jämsä, 182
 Kylä, kylännumero: Honkala, 410
 Tontti, rek.no: Kalliola, 2: 63
 Kiinteistötunnus: 182-410-2-63
 Maanomistaja: Marjatta Kunnaton
 Katuosoite: Aamuyönkuja 4
 Postinumero, -toimipaikka: 02210 Espoo
 Gt-kartta: 5
 Peruskartta: 2233 07 Jämsä
 Yhtenäiskoordinaatit: P: 6862910–2977 mjrek: P: 6862847 (Hiidenmäen kalmisto)
 I: 3405673–5746 I: 3405662
 Z: 96–101 Z: 95

Peruskoordinaatit: X: 6862200–2270 X: 6862130
 Y: 2563580–3650 Y: 2563570
 Z: 96–101 Z: 95

Paikannusmenetelmä: DGPS-satelliittipaikannin Leica GS50, tarkkuus < ±1 m
 Kohteen lähin osoite: Hiidentie 8

Rahoittaja: Museovirasto, koekaivausryhmä II
 Tutkimusaika: 25.–29.6. 2007
 Tutkimustapa: koekaivaus, koekuopat
 Tutkimusala / kaivausala: 6000 m² / 8 m²
 Kaivauksenjohtaja: Simo Vanhatalo, HuK
 Piirtäjä: Riikka Mustonen, HuK
 Tutkimusavustaja: Jan-Erik Nyman, HuK
 Kaivajat: Paavo Ihlberg
 Kaivauslöydöt: –
 Valokuvat: F. 144537–144540, luettelo s. 6, kuvat 1–4, s. 8, 1 kuvataulu
 Diat: D. 60561–60564, luettelo s. 6
 Gt-karttaote: GT 5, pain. 2001, s. 5
 Peruskarttaote: 2233 07 Jämsä, pain. 1981 (+1987), s. 6
 Kartat: Yleiskartta, 1:2000, A4, karttapohjana on käytetty kaavakarttaa, s. 7

Aikaisemmat kaivaukset: – (ks. Hiidenmäki)
 inventoinnit: –
 tarkastukset: – (Hiidenmäki: Timo Sepänmaa 1999, Mirja Miettinen 2002, Eeva-Liisa Schulz ja Simo Vanhatalo 2006)
 löydöt: –
 muut tiedot: Museoviraston kirjeet: 358/304/2006, 16.11.2006, 17/312/2007, 23.5.2007

Lähistön muinaisjäännökset: Hiidenmäki (182 01 0067, rautakautinen kalmisto), Valtakunnansali 1 (182 01 0056, moniperiodinen asuinpaikka), Valtakunnansali 2 (182 01 0057, moniperiodinen asuinpaikka), Saari (1000 00 9311, rautakautinen asuinpaikka), Keskinen (1000 00 4368, kivikautinen irtolöytöpaikka).
 Hiidenmäki: Simo Vanhatalo kaivaukset 2002, 2003, 2004.
 KM 33025 1–4 rautakautisia kalmistolöytöjä. Diar. 17.12.2001.
 KM 33293 rautakautisia kalmistolöytöjä. Diar. 16.09.2002.
 KM 34857 rautakautisia kalmistolöytöjä. Diar. 29.10.2004.
 Valtakunnansali 1: KM 28585 rautakautisia asuinpaikkalöytöjä; saviastian paloja, kiviesineitä, piiesineitä, kvartsiesineitä, rauta- ja savikuonaa jne. Diar. 20.12.1994.
 KM 29446, rautakautisia asuinpaikkalöytöjä. Diar. 25.04.1996.
 Valtakunnansali 2: KM 28583 rautakautisia asuinpaikkalöytöjä. Diar. 20.12.1994.
 KM 29447 rautakautisia asuinpaikkalöytöjä. Diar. 25.04.1996.
 Keskinen: KM 27706 kivikautinen kaksoiskirves. Diar. 08.02.1993.

TUTKIMUSPERUSTE

Maanomistaja oli suunnitellut Kalliolan tilalle, nykyisen pihamaan ja niityn luoteisosaan omakotitalorakennuspaikan. Koska suunniteltu rakennuspaikka sijaitsee lähellä Hiidenmäen rautakautista polttokalmistoa, päätettiin selvittää ulottuuko kalmisto rakennuspaikalle tai onko alueella rautakautista asuinpaikkaa. Vuonna 2006 valvottiin Kalliolan pihamaan sadevesiviemäröintityötä, mutta tuolloin putkien linjoilta ei löydetty mitään rautakautteen viittaavaa.

Koekaivausryhmän tehtävänä oli myös selvittää tarkemmin Hiidenmäen kalmiston rajoja.

KOHTEEN SIJAINTI JA KUVAUS

Hiidenmäen kalmisto sijaitsee 2 kilometriä kaakkoon Jämsän kirkosta, korkean, asutuksen ympäröimän, kallioalueen eteläreunalla, Jämsänjoen pohjoisrannalla. Kalmisto sijoittuu jyrkän kallion reunalle, pienelle tasanteelle. Vuoden 2007 tutkimusalue on Hiidenmäen koillisreunassa, Kalliolan pihapiirin vanhan pellon luoteisosassa. Maanomistaja on kunnostanut pihapiirin vanhan hirsitalon (nykyisin Villa Hiidenmäki), lisäksi on suunnitelmassa uudistaa muutkin pihamaan rakennukset. Naapuri Timo Kilpinen (os. Hiidentie 13) kertoi, että vanhan pellon pohjoispäässä olevassa torpassa asui Alex Nieminen. Rakennus on nykyisin lahonneena kallion päällä. Samoin kerrottiin, että metsän reunan tuntumassa on ollut ns. Finnin lähde, josta mm. ”limonaatitehtaalle” haettiin vettä. Pellon pohjoisosa on niittynä, jossa kasvaa mm. nokkosia ja viinimarjapensaita.

KAIVAUSMENETELMÄT

Tulevan rakennuspaikan sijaintia ei ollut kovin tarkkaan määritelty, joten koekuoppia kaivettiin pellolle, niitylle, metsän reunaan ja kalliorinteeseen. Paavo Ihlbergillä oli käytössään metallinpaljastin, jolla hän etsi lupaavia koekuopan kohtia ja poisti maastosta modernia rautaromua. Koekuopat olivat kooltaan 0.6 x 0.6 m:stä 1 x 1 m:iin asti. Kuoppia kaivettiin yhteensä 12 kappaletta. Tasokarttoja ei piirretty, koska mitään muinaisjäännöksiin viittaavia merkkejä ei löytynyt. Kuopista tehtiin muistiinpanot, osa niistä kuvattiin ja ne peitettiin tutkimusten päätyttyä. Hiidenmäen kalmiston eteläpuolista aluetta tutkittiin metallinpaljastimen avulla, koska kalmiston eteläraja ei ole aikaisemmin selvitetty. Jämsän kaupunki on suunnitellut pienkerrostaloja Hiidenmäen läheisyyteen. Kalmiston eteläpuolelta tuli rautakautisia löytöjä, pyöreä pronssisolki ja kaksi rautaista nuolenkärkeä. Samalta paikalta löytyi myös rautakuonaa. Näistä löydöistä on tarkemmin Jämsän Hiidenmäen kaivauskertomuksessa.

KAIVAUSHAVAINNOT

Entisen pellon alueella maaperä oli savea tai savipitoista hietaa. Lähempänä Hiidenmäkeä, nousevassa rinteessä oli tiivistä ns. ketunmultaa ja maannos oli lehtomainen. Entisen torpan pihamaalta löytyi paljon torppaan liittyvää löytöaineistoa ja viinimarjapensaat ovat varmaankin myös torpan pihamaan kasvustoa. Pellon ylemmissä kerroksissa oli jonkin verran kiviä, joiden halkaisija oli noin 10–15 cm. Yhdessä koekuopassa oli pystysä 30 x 25 cm:n kokoinen litteä kivilaatta. Metsän reunassa olevassa koekuopassa oli hieman nokimaata.

LÖYDÖT

Löytöinä oli mm. runsaasti 1900-luvun asumiseen viittaavia löytöjä; kalja- ja viinapullojen korkkeja ja kauluksia, aidan sinkilöitä, torvi, pyöränkello, kellon heiluri, huuliharpun ritilä, viila, nauvoja, rautalankaa, kolikoita, hevosenkenkiä, juomalasi, lusikka, heloja, ilmakivääripanoskotelo, pyörän korjaussetti, tiiltä, pullolasia, punasavi-keramiikkaa, nahkaa, hiekkakivinen tahkokiven pala, posliinia ja pieniä kvartsin paloja sekä jauhomaista palanutta luuta. Yksi arvokkaimmista löydöistä oli tammisaarelaisen Frans Höijerin sprii-, lakka ja pulituuritehtaan (perustettu 1880-luvulla) pieni, kirkkaasta lasista 1900-luvun alussa valmistettu ns. pulituuripullo, jonka pohjan reuna oli rikki. Kaikki löydöt tulivat melko pinnasta. Näitä nykyaikaisia löytöjä ei otettu kokoelmiin.

YHTEENVETO

Koekaivausten perusteella suunnitellulla rakennuspaikalla ei ole merkkejä rautakautisesta toiminnasta. Koe-kuopista ei tullut esihistoriallisia löytöjä, mutta kaivaukset valottivat entisellä pellon läheisyydessä tapahtunutta historiallista toimintaa. Maanomistaja ilmoitti kaivausten jälkeen luopuneensa rakennushankkeesta, ainakin toistaiseksi.

Simo Vanhatalo, HuK

Helsinki 26.11.2007

VALOKUVALUETTELO

JÄMSÄ Kalliola
kuvaaja: Simo Vanhatalo 2007
negatiivikoko: 6 x 6

Kuva 1 /F. 144537 Koekuoppa 2195/3585, kuvattu pohjoiskoillisesta.

Kuva 2 /F. 144538 Koekuoppa 2237/3609, kuvattu eteläkaakosta.

Kuva 3 /F. 144539 Koekuoppa 2224/3585, kuvattu itäkaakosta.

Kuva 4 /F. 144540 Koekuoppa 2264/3226, kuvattu koillisesta.

DIAKUVALUETTELO

JÄMSÄ Kalliola
Kuvaaja: Simo Vanhatalo 2007
Diakoko: 24 x 36

D. 60561 Koekuoppa 2195/3585, kuvattu pohjoiskoillisesta.

D. 60562 Koekuoppa 2237/3609, kuvattu eteläkaakosta.

D. 60563 Koekuoppa 2224/3585, kuvattu itäkaakosta.

D. 60564 Koekuoppa 2264/3226, kuvattu koillisesta

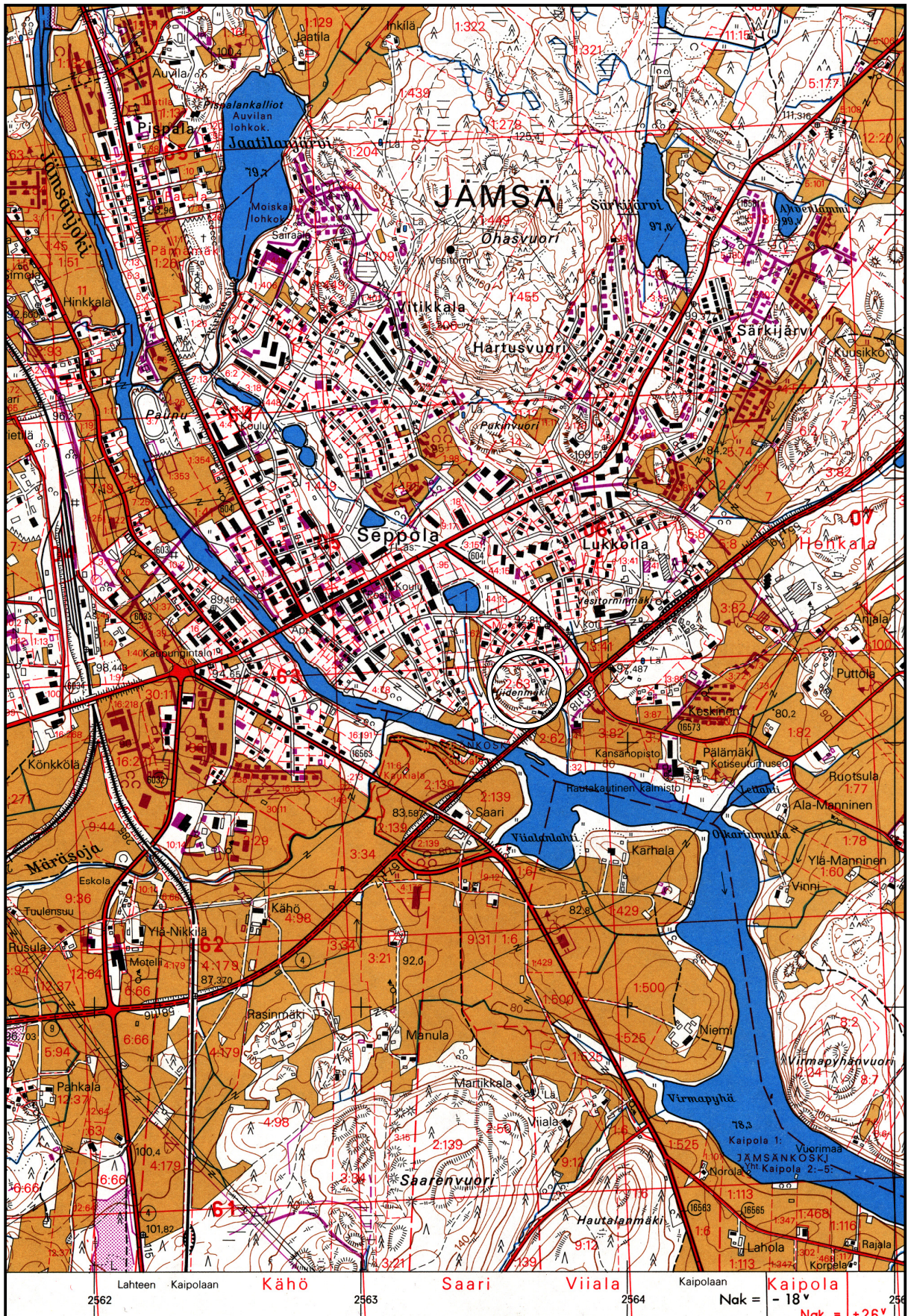

JÄMSÄ Kallioli

Simo Vanhatalo 2007

PK 2233 07 Jämsä, pain. 1981 (+1987)

P: 6862910-2977, I: 3405673--5746, Z: 96-101, (X: 6862200-2270, Y: 2563580-3650, Z: 96-101)

JÄMSÄ Kallioli Simo Vanhatalo 2007

JÄMSÄ Kalliola
Simo Vanhatalo 2007
yleiskartta 1:2000

■ kaivausalue 2002-2004
□ koekuopat 2007 (löydöttömiä)

Kuva 1/F. 144537

Koekuoppa 2195/3585, kuvattu pohjoiskoillisesta.

Kuva 2/F. 144538

Koekuoppa 2237/3609, kuvattu eteläkaakosta.

Kuva 3/F. 144538

Koekuoppa 2224/3585, kuvattu itäkaakosta.

Kuva 4/F. 144539

Koekuoppa 2264/3226, kuvattu koillisesta.